

Методологічне значення інформації для розробки заходів запобігання злочинності в системі інформаційного суспільства

Олег Володимирович Федоров*

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Харків, Україна

*e-mail: lex22@ukr.net

Анотація

В умовах формування інформаційного (цифрового) суспільства планетарного масштабу одним із пріоритетних завдань усіх демократичних країн світу є впровадження в усі сфери діяльності державних органів, у тому числі й правоохоронних, новітніх інформаційних, комунікаційних та обчислювальних технологій. При цьому актуалізуються виклики, пов'язані з новими видами правопорушень проти прав та свобод громадян. З огляду на це метою статті є вдосконалення заходів запобігання злочинності на засадах системного підходу, а завданням – визначення методологічних засад використання інформації задля розробки заходів запобігання злочинності в системі інформаційного суспільства. На засадах методології матеріалізму у роботі використано методіку системного підходу. Це передбачає одночасний розгляд об'єктів як цілісної реальності інтегрованих структурних елементів, пов'язаних між собою, і як підсистеми системи більшого масштабу. Об'єкт розглядається як складна різнорівнева структура з вертикальними та горизонтальними зв'язками. Властивості та зв'язки об'єкта встановлюються багатоаспектно, з формуванням кластерів інформації щодо характеристик-властивостей і взаємозв'язків між ними. За результатами проведеного дослідження обґрунтовано методологічне значення інформації для розробки заходів запобігання злочинності в системі інформаційного суспільства. Розкрито функціональність інформації в діяльності правоохоронних органів. Сформульовано висновок про значення системного підходу як перспективної методології теорії та практики запобігання правопорушень. Наголошено, що подальше вдосконалення заходів запобігання злочинності має відбуватися з урахуванням інформаційної складової системної діяльності в цій сфері (інформація як ресурс та координаційна складова).

Ключові слова: злочинність; запобігання злочинності; інформаційне суспільство; системний підхід.

Methodological Importance of Information for the Development of Crime Prevention Measures in the Information Society System

Oleh V. Fedorov*

Yaroslav Mudryi National Law University

Kharkiv, Ukraine

*e-mail: lex22@ukr.net

Abstract

In the conditions of the formation of an information (digital) society on a planetary scale, one of the priority tasks of all democratic countries of the world is the implementation of the latest information, communication and computer technologies in all spheres of activity of state bodies, including law enforcement. At the same time, the challenges associated with new types of offenses against the rights and freedoms of citizens are being updated. In view of this, the purpose of the article is to improve crime prevention measures based on a systemic approach, and the task is to determine the methodological principles of using information for the development of crime prevention measures in the information society system. Based on the methodology of materialism, the method of the system approach was used in the work. This implies a simultaneous consideration of objects as a whole reality of integrated structural elements connected with each other and as subsystems of a larger scale system. The object is considered as a complex multi-level structure with vertical and horizontal connections. Properties and relations of the object are established multifacetedly, with the formation of clusters of information regarding the characteristics-properties and the relationships between them. Based on the results of the research, the methodological significance of information for the development of measures to prevent crime in the system of the information society is substantiated. The functionality of information in the activity of law enforcement agencies is disclosed. A conclusion was made about the significance of the system approach as a perspective methodology of the theory and practice of crime prevention. It was emphasized that further improvement of crime prevention measures should take place taking into account the informational component of systemic activity in this area (information as a resource and coordination component).

Keywords: *criminality; crime prevention; information society; system approach.*

Вступ

З моменту проголошення незалежності у 1991 р. Україна обрала євроатлантичний курс свого розвитку. Одночасно з утвердженням європейської ідентичності української нації країна дедалі більше інтегрується

у загальносвітові процеси формування інформаційного (цифрового) суспільства, невідворотність яких обумовлена об'єктивною логікою історичного розвитку цивілізації. Як слушно стверджує М. Хаустова, «... Цифрові технології, а також пов'язана з ними громадська та людська діяльність утворюють цифрову сферу сучасного соціуму, яка в нинішніх умовах визначає економічний та інноваційний потенціал держави, рівень освіти та людського розвитку, обумовлює соціальний прогрес, ефективність державного управління та здійснення демократичних процедур» [1, с. 209]. Тож впровадження інформаційних, комунікаційних та обчислювальних технологій вважається одним із пріоритетних завдань державотворення демократичних країн.

Уже декілька десятиріччя поспіль задля забезпечення прав і свобод людини, гідних умов життя наша держава зміцнює громадянську злагоду, розбудовує демократичні, соціальні, правові інституції. Але ж маємо звернути увагу на припущення О. Е. Радутного щодо появи в умовах цифрової трансформації суспільства нових прав, обов'язків і свобод, які сьогодні існують лише в теорії або навіть знаходяться за межами уяви та обговорення. Вони можуть стати предметом надприродного права як правонаступника права природного [2, с. 35]. Дослідник також наголошує, що оскільки новітні високотехнологічні пристрої забезпечують щільний інтерактивний зв'язок з користувачем, то вони поступово стають невід'ємними частинами біологічного тіла й свідомості людини, своєрідними органами або ланцюжками для передачі нервових сигналів. Відповідно можливість поєднання вуглецевої технології (людини) з кремнієвою технологією (штучний інтелект, імплантати, об'єкти робототехніки) створює новий потужний виклик для правової доктрини, одним з основних завдань якої стає опис правових характеристик цифрової людини, визначення її правового статусу в системі правовідносин [2, с. 35].

Погоджуємось з Ю. Разметаєвою, Ю. Барабашем, Д. Лук'яновим: оскільки використання цифрових інструментів і технологій спричиняє правові, політичні, економічні, культурні, соціальні й політичні зміни приватної та громадської сфер, то в сучасних умовах існує нагальна потреба в дослідженні прав людини у горизонтальному вимірі й перегляді їх антропологічних основ [3, с. 41].

Водночас існує й попит на наукові теорії, застосування яких на практиці забезпечує соціальний прогрес і захист загальнолюдських цінностей [4, с. 149]. Окрім іншого, мають бути досліджені тенденції вітчизняної нормотворчості щодо забезпечення прав і свобод людини в умовах прискореної цифровізації. При цьому, на нашу думку, особлива увага має бути приділена нормативним актам, які регулюють правоохоронну

діяльність – законам України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про прокуратуру», «Про Національну поліцію», «Про Службу безпеки України», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», «Про Державну прикордонну службу України», «Про попереднє ув'язнення» та ін. Необхідно також враховувати, що вже є напрацювання з «оцифрування» нормативних актів через їх перетворення у формат комп'ютерних програм [5].

У цьому сенсі вважаємо перспективною розробку вітчизняних правоохоронних заходів на засадах системного підходу, який вже неодноразово демонстрував свою ефективність у вирішенні теоретичних і практичних проблем. Запорукою ж успіху таких пошуків має стати переосмислення значення інформації щодо цивілізаційних процесів взагалі та згаданого методологічного інструментарію зокрема. Вочевидь такі розробки набувають особливої актуальності в умовах цивілізаційного конфлікту між Україною та росією, який зараз відбувається у формі бойових дій з протистоянням різних функціоналів державних систем. А належна протидія агресії стала критичним засобом захисту прав і свобод нашого народу.

З огляду на це *метою* статті є вдосконалення на засадах системного підходу заходів запобігання злочинності, а *завданням* – визначення методологічних засад використання інформації для розробки заходів запобігання злочинності в системі інформаційного суспільства.

Огляд літератури

Проблеми методології використання інформації на засадах системного підходу у сфері запобігання злочинності аналізували у своїх працях вітчизняні науковці В. М. Дрьомін, А. П. Закалюк, О. Є. Маноха, В. І. Шакун та ін. Зокрема, Б. М. Головкін дослідив методологічні засади правоохоронної діяльності в аспекті розбудови інформаційного суспільства України [6]. Він окреслив інформаційно-системні властивості злочинності як об'єкта запобіжної практики та кримінологічних досліджень. Слушними є твердження науковця про актуальність розробок щодо виявлення, розпізнавання, аналізу реальних і потенційних кримінальних загроз з метою вироблення пропозицій адекватного реагування на них державою, органами охорони правопорядку, міжнародною спільнотою. Дослідник стверджує, що сьогодні для цих завдань використовуються нові технології опрацювання великих даних. Зокрема, для боротьби з організованою злочинністю успішно використовується метод «Big Data», а для протидії кіберзлочинам добре зарекомендувала себе технологія «Block Chain». З огляду на це актуальним завданням є

проведення постійного моніторингу соціального середовища і кіберпростору задля виявлення явищ та процесів, що несуть об'єктивну загрозу для людей [6, с. 173].

У свою чергу В. Шевчук, В. Вапнярчук, І. Борисенко, Д. Затенацький та В. Семенов системно дослідили сучасний стан технологій виявлення та розслідування кримінальних правопорушень і підкреслили значення профільних інформаційних ресурсів щодо цієї діяльності [7]. О. М. Джужа та Д. М. Тичина запропонували інформаційно-синергетичну модель соціолого-правового підходу щодо теорії віктимологічного моделювання [8], а Н. В. Сметаніна – концепцію інформаційної моделі злочинності [9]. О. Г. Колб і Л. М. Дучимінська дослідили інформаційно-аналітичні засади сучасної політики запобігання злочинності щодо виконання покарань в Україні [10].

Окремо слід виділити комплекс праць В. Ф. Оболенцева, який на засадах методології системного підходу дослідив системність держави Україна, злочинності та заходів її запобігання [11]. Значну увагу дослідник приділив саме інформаційному аспекту їх системності. Задля опису та моделювання функціональності державної системи України він застосував сучасні інформаційні технології. Питання використання програмного забезпечення задля дослідження інформації державної системи висвітлено науковцем та його колегами у роботі [12]. Зокрема, вони розглянули Конституцію України як систему та обґрунтували можливість її моделювання у нотації IDEF0. Інструментарієм розробки став CASE-засіб (Computer Aided System Engineering – система проєктування за допомогою комп'ютера) Microsoft Visio. Використання цієї технології дозволило дійти висновку, що запропонована модель системи Конституції може бути перевірена на повноту та алгоритмічність за допомогою програмного забезпечення.

Матеріали та методи

Визначення методології

Методологія є первинним теоретичним фундаментом ефективного наукового дослідження. З огляду на те, що сьогодні серед фахівців немає єдності щодо змістовного наповнення цієї категорії, узагальнення існуючих точок зору дає підстави визначити два основних варіанти її розуміння:

– це галузь теоретичних знань і уявлень про сутність і форми, закони, порядок та умови застосування підходів, способів, методів, прийомів і процедур у процесі наукового пізнання та практичної діяльності;

– це сукупність підходів, способів, методів, прийомів і процедур, що застосовуються в процесі наукового пізнання та практичної діяльності для досягнення наперед визначеної мети [13, с. 374].

Об'єднавши ж окреслені підходи, можемо запропонувати власне визначення: методологія – це концептуальні засади засобів (методів) пізнання та перетворення дійсності.

Огляд методологій

У своєму арсеналі людство має певний досвід використання різноманітних методологій. Серед них фундаментальними є методології геоцентризму, геліоцентризму, позитивістської методології та ін.

У сучасних умовах панівною можна вважати методологію матеріалізму макросвіту. Відповідно до неї стверджується реальність матеріальних, енергетичних та інформаційних макрооб'єктів, а також зв'язків між ними. У методології матеріалізму макросвіту існує теорія, присвячена мікросвіту. Щодо неї фахівці вбачають елементарні частки як хвильові утворення, що втрачають властивість чіткої локальності – стверджується, що кожна з них може існувати будь-де у Всесвіті у будь-який момент.

Так, А. Г. Спіркін пропонує методологію, за якою в людській сутності утверджуються три рівні: матеріальне буття поза нами, світ психіки як суб'єктивне буття, і, можливо, світ об'єктивного духу, тобто надособистісної свідомості. Водночас дослідник припускає, що вказаний перелік не може вважатися остаточним [14].

Фундаментальним аспектом методології, запропонованої Нобелівським лауреатом Френсісом Коллінзом, є воля Творця. Саме її автор вважає першоджерелом створення Світу. Адже, на його думку, наразі не зрозуміло, як без цього природа змогла сама себе створити, тут необхідна сила, що знаходиться за межами часу, простору та відомих нам природних законів [15, с. 58].

Навіть наведений матеріал (яким вочевидь не вичерпується різноманіття варіантів сучасної методології) демонструє плюралізм точок зору і відсутність єдиного розуміння досліджуваної категорії. У цілому ж ми погоджуємося з твердженням В. Ф. Оболенцева, що фундаментальні засади методології лежать за межами наших знань й у будь-якому випадку на цей час не можуть бути встановлені остаточні. Тож ми вимушені використовувати наші методологічні концепції, значною мірою спираючись на віру в них. Проте кожен новий факт, що стає відомим науковцям, буде або підтверджувати, або спростовувати засади використаної методології [11, с. 24].

Методика системного підходу у проведеному дослідженні

На засадах методології матеріалізму в нашому дослідженні було використано методіку системного підходу. Вона передбачає розгляд об'єктів як цілісної системи, тобто реальності інтегрованих структурних елементів, пов'язаних між собою [6, с. 171–172], а також виявлення різноманітності зв'язків і оформлення їх єдиного теоретичного концепту. Характерним для системного підходу є вивчення об'єктів як частини більшої системи. Також досліджуються єднання об'єкта з іншими системами, з якими він співіснує. Властивості та зв'язки об'єкта встановлюються багатоаспектно, з формуванням кластерів інформації щодо характеристик-властивостей та взаємозв'язків між ними. Об'єкт розглядається як складна різнорівнева структура з вертикальними та горизонтальними зв'язками. Саме зв'язки вважаються вирішальними факторами виникнення, існування та розвитку об'єкта. На різних ієрархічних рівнях проявляються закономірності зв'язків різного масштабу. Стан системи розглядається у розвитку.

Принципово важливо, що системний підхід є універсальним методологічним засобом вирішення проблем. Він передбачає вирішення проблем системи з урахуванням її цілей, функцій, структури, зовнішніх, внутрішніх зв'язків та інших системних характеристик.

Матеріали для опрацювання

На засадах методіки системного підходу було досліджено діяльність суб'єктів запобігання злочинності (правоохоронних органів). Відповідно до законодавства, що регулює їх компетенцію, встановлювалось методологічне значення інформації для розробки заходів запобігання злочинності в системі інформаційного суспільства.

Результати та обговорення

Звертаючись до проблеми, окресленої в якості завдання цієї статті, ми пропонуємо власне розуміння особливостей інформації як важливої складової методології заходів запобігання злочинності.

Згідно з методикою системного аналізу та моделювання [12], щодо будь-якої системи виділяються функціональні складові: 1) мета або зміст системної діяльності; 2) об'єкти, що опрацьовуються системою; 3) об'єкти, що є результатом системної діяльності; 4) керування – інформація, яка керує системою; 5) ресурси, завдяки яким відбувається системна діяльність. При тому, що кожен з окреслених елементів має принципове значення для системного функціонування, саме інформаційна складова забезпечує системну функціональність об'єктів і процесів. На нашу думку, це проявляється в таких обставинах:

1) інформація як координаційна складова системи (керівництво та однорівневе узгодження). Під керівництвом ми розуміємо надання інформації задля вчинення обов'язкових дій. Узгодження можна визначити як спільне використання інформації задля досягнення координованого результату;

2) інформація як ресурс системної діяльності. Ресурс – це об'єкт, призначений для подальшого опрацювання з визначеним результатом стану системи.

В обох випадках йдеться про зв'язки між елементами системи, якими розуміють взаємозумовленість існування явищ, розділених у просторі та часі [16, с. 29]. Існує науково обґрунтована теорія зв'язків у системі [17, с. 40–41].

Тож і у площині практичної діяльності суб'єктів запобігання злочинності інформація є, по-перше, складовою координаційних процесів, по-друге – ресурсом, завдяки якому реалізується компетенція правоохоронних органів. Окреслене стосується всіх суб'єктів, які відповідно до ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [18] мають статус правоохоронних органів.

Так, інформація щодо діяльності органів прокуратури як складова координаційних процесів проявляється під час нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство та нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Інформація як ресурс використовується органами прокуратури при: підтриманні державного обвинувачення в суді; представництві інтересів громадянина або держави в суді; нагляді за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляді за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян (ст. 5 Закону України «Про прокуратуру») [19].

Щодо діяльності Національної поліції інформація як складова координаційних процесів і як ресурс правоохоронної діяльності проявляється у таких функціональних компетенціях: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидія злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій

потребують такої допомоги (ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію») [20].

Для діяльності Служби безпеки України інформація є передусім ресурсом правоохоронної діяльності: для захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці; попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління й економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України (ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України») [21].

У діяльності Національного антикорупційного бюро інформація як ресурс використовується задля протидії кримінальним правопорушенням, що вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції [22].

У діяльності Військової служби правопорядку у Збройних силах України (далі – ЗСУ) інформація як складова координаційних процесів використовується під час забезпечення правопорядку і військової дисципліни серед військовослужбовців ЗСУ у місцях дислокації військових частин, у військових навчальних закладах, установах та організаціях, військових містечках, на вулицях і в громадських місцях. Інформація як ресурс використовується цим правоохоронним органом з метою: запобігання злочинам, іншим правопорушенням у ЗСУ, їх припинення; захисту життя, здоров'я, прав і законних інтересів військовослужбовців, військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, працівників ЗСУ, а також для захисту майна ЗСУ від розкрадання та інших протиправних посягань, а так само для участі у протидії диверсійним проявам і терористичним актам на військових об'єктах (ст. 1 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України») [23].

У діяльності Державної прикордонної служби України інформація як ресурс використовується під час охорони державного кордону; при здійсненні в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України та до тимчасово окупованої території і з неї; охороні суверенних прав України в її виключній (мор-

ській) економічній зоні; веденні розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності в інтересах забезпечення захисту державного кордону; участі у боротьбі з організованою злочинністю та протидії незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів; участі у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом; участі у здійсненні державної охорони місць постійного і тимчасового перебування Президента України та посадових осіб, визначених у Законі України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»; охороні закордонних дипломатичних установ України; координації діяльності військових формувань та відповідних правоохоронних органів, пов'язаної із захистом державного кордону України та пропуском до тимчасово окупованої території і з неї. Інформація як складова координаційних процесів проявляється у діяльності згаданого правоохоронного органу у випадках здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України та до тимчасово окупованої території і з неї осіб, транспортних засобів, вантажів, а також виявлення і припинення випадків незаконного їх переміщення; охорона суверенних прав та контроль за реалізацією прав і виконанням зобов'язань у виключній (морській) економічній зоні України інших держав, українських та іноземних юридичних і фізичних осіб, міжнародних організацій; участь у здійсненні державної охорони місць постійного і тимчасового перебування Президента України та посадових осіб, визначених у Законі України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»; охороні закордонних дипломатичних установ України; координації діяльності військових формувань та відповідних правоохоронних органів, пов'язаної із захистом державного кордону України та пропуском до тимчасово окупованої території і з неї, а також діяльності державних органів, що здійснюють різні види контролю при перетинанні державного кордону України та пропуску до тимчасово окупованої території і з неї або беруть участь у забезпеченні режиму державного кордону, прикордонного режиму і режиму в пунктах пропуску через державний кордон України та в контрольних пунктах в'їзду-виїзду (Закон України «Про Державну прикордонну службу») [24].

Інформація як складова координаційних процесів проявляється у діяльності Державної фіскальної служби України у випадках реалізації державної податкової політики і політики у сфері державної митної справи, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів і державних цільових фондів податків і зборів, митних

та інших платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, державної політики з адміністрування єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів (п. 3 Положення про Державну фіскальну службу України) [25]. Без сумніву, в цих же напрямках інформація є ресурсом правоохоронної діяльності.

У діяльності органів і установ виконання покарань інформація передусім є ресурсом, що дозволяє їм виконувати обов'язок із забезпечення виконання та відбування кримінальних покарань із метою захисту інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами, а також запобігання тортурам та нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню із засудженими [26].

Інформація є і ресурсом, і складовою координаційних процесів у діяльності слідчих ізоляторів з метою запобігання можливому ухиленню особи, взятої під варту, від органів досудового розслідування та суду, перешкоджанню кримінальному провадженню або злочинній діяльності, а також забезпечення виконання вироку та видачі особи (екстрадиції) або її транзитного перевезення (ст. 2 Закону України «Про попереднє ув'язнення») [27].

Інформація є складовою координаційних процесів у діяльності органів державного фінансового контролю щодо забезпечення належного використання і збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, достовірності бухгалтерського обліку і фінансової звітності в міністерствах та інших органах виконавчої влади, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують державне чи комунальне майно, за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів, дотриманням законодавства про державні закупівлі та ін. (ст. 2 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні») [28]. У цих же напрямках можна вбачати й використання інформації як ресурсу, що дозволяє здійснювати окреслену діяльність.

Відповідно до п. 3 Положення про Державне агентство меліорації та рибного господарства України [29] щодо діяльності цього органу можна окреслити використання інформації як складової координаційних процесів щодо реалізації державної політики у сфері рибного господарства та рибної промисловості, охорони, використання і відтворення водних живих ресурсів, регулювання рибальства, безпеки мореплавства суден флоту рибного господарства.

Водночас у діяльності органів державної лісової охорони інформація як складова координаційних процесів реалізується під час організації та координації заходів з охорони державного мисливського фонду, державного контролю за додержанням вимог лісового і мисливського законодавства. Інформація є ресурсом для діяльності з охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, шкідників і хвороб, пошкодження внаслідок антропогенного та іншого шкідливого впливу; запобігання злочинам і адміністративним правопорушенням у сфері лісового і мисливського господарства, а також використання лісових ресурсів і мисливських тварин (п. 4 Положення про державну лісову охорону, лісову охорону інших лісокористувачів та власників лісів) [30].

Висновки

У ході проведеного дослідження розкрито методологічне значення інформації для процесів розбудови та функціонуванні системи запобігання злочинності в системі інформаційного суспільства України. Вона характеризується як складовий елемент комунікаційних зв'язків і ресурс, завдяки якому реалізується компетенція правоохоронних органів. Окреслене підтверджено щодо всіх суб'єктів, які відповідно до ст. 2 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» мають статус правоохоронних органів: органів прокуратури, Національної поліції, Служби безпеки України, Національного антикорупційного бюро України, Державної прикордонної служби України, Державної фіскальної служби України, органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів, Державного агентства меліорації та рибного господарства України, а також органів державної лісової охорони.

Дійшли висновку про значення системного підходу як перспективної методології теорії та практики правоохоронної діяльності, що в подальшому дозволить вдосконалити системну роботу щодо запобігання злочинності в нашій державі з урахуванням її інформаційної складової.

Перспективами використання запропонованих напрацювань мають стати дослідження системного використання інформації у діяльності

правоохоронних органів задля запобігання злочинності. Передусім щодо латентної її частини, якою розуміється сукупність таких, що не стали відомими правоохоронним і судовим органам кримінальних посягань, відомості про які не знаходять відображення в офіційній кримінально-правовій статистичній звітності.

Список використаних джерел

- [1] Хаустова М. Г. Державна політика в умовах цифровізації суспільства. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 209–216. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.40>.
- [2] Радутний О. Е. Правовий статус та характеристики цифрової людини. *Інформація і право*. 2021. № 4(39). С. 35–51. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4\(39\).248552](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4(39).248552).
- [3] Razmetaeva Yu., Barabash Yu., Lukianov D. The Concept of Human Rights in the Digital Era: Changes and Consequences for Judicial Practice. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. Issue 3(15). P. 41–56. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.3-a000327>.
- [4] Holubnycha L., Besarab T., Pavlishcheva Y., Romaniuk S., Sytnykova Y., Ahibalova T., Alpatova O. The Effectiveness of Mobile Learning Technology at the Tertiary Level During Conflicts. *International Journal of Interactive Mobile Technologies*. 2022. Vol. 16, issue 23. P. 148–160. <https://doi.org/10.3991/ijim.v16i23.33793>.
- [5] Obolentsev V. F., Hutsa O. M., Yelchaninov D. V. Automated Decision-Making Support System for Qualification of Criminal Offenses as an Element of Human Rights Health Protection Systems. *Wiadomości Lekarskie*. 2021. Vol. LXXIV. Issue 11, part 2. P. 2884–2890. <https://doi.org/10.36740/WLek202111204>.
- [6] Головкін Б. М. Теперішнє і майбутнє кримінології. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 149. С. 168–184. <https://doi.org/10.21564/2414-990x.149.200724>.
- [7] Shevchuk V., Vapniarchuk V., Borysenko I., Zatenatskyi D., Semenogov V. Criminalistic Methodics of Crime Investigation: Current Problems and Promising Research Areas. *Revista Juridica Portucalense*. 2022. Vol. 32. P. 320–341. [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(32\)2022.ic-14](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(32)2022.ic-14).
- [8] Джужа О. М., Тичина Д. М. Побудова синергетичної моделі соціолого-правового підходу в теорії віктимологічного моделювання. *Правовий часопис Донбасу*. 2019. № 2(67). С. 109–116. <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2019-67-2-109-116>.
- [9] Сметаніна Н. В. Наукові підходи до теорії злочинності у сучасній українській кримінології : монографія / за заг. ред. В. В. Голіни. Харків : Право, 2016. 192 с.
- [10] Колб О. Г., Дучимінська Л. М. Сучасна політика у сфері виконання покарань України: зміст та особливості. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 1(11). С. 55–64. <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2020.1.05>.
- [11] Оболенцев В. Ф. Системний аналіз та моделювання системи запобігання злочинності в Україні: монографія. Харків : Юрайт, 2021. 192 с.
- [12] Оболенцев В. Ф., Гуца О. М., Єрьоменко В. В. Досвід цифрового моделювання системи Конституції України у нотації IDEF0. *Теорія і практика правознавства*. 2020. Вип. 2(18). С. 1–18. <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2020.18.218892>.
- [13] Йолон П. Методологія. *Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; редкол. : В. І. Шинкарук (голова) та ін. Київ : Абрис, 2002. С. 374.*
- [14] Спиркин А. Г. Философия : монография. Москва : Гардарики, 1999. 255 с.
- [15] Коллинз Ф. Доказательства Бога: Аргументы учёного : монография. Москва : Альпина нон-фикшн, 2008. 216 с.

- [16] Лямець В. І., Тевяшев А. Д. Системний аналіз. Вступний курс. / 2-ге вид. Харків : ХНУРЕ, 2004. 448 с.
- [17] Маца К. А. Системы неорганические, органические, социальные: свойства и принципы организации. Київ : Обрії, 2004. 295 с.
- [18] Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [19] Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [20] Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [21] Про Службу безпеки України : Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [22] Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [23] Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 07.03.2002 р. № 3099-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [24] Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [25] Про Державну фіскальну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [26] Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [27] Про попереднє ув'язнення : Закон України від 30.06.1993 р. № 3352-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [28] Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [29] Про затвердження Положення про Державне агентство меліорації та рибного господарства України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 р. № 895. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.02.2022).
- [30] Про затвердження Положення про державну лісову охорону, лісову охорону інших лісокористувачів та власників лісів : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2009 р. № 976. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2009-%D0%BF#Text> (дата звернення: 22.02.2022).

References

- [1] Khaustova, M.G. (2022). State policy in the conditions of digitalization of society. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, 2, 209-216. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.40>.
- [2] Radutniy, O.Ye. (2021). Legal Status and Characteristics of a Digital Person. *Information and Law*, 4(39), 35-51. [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4\(39\).248552](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.4(39).248552).
- [3] Razmetaeva, Yu., Barabash, Yu., & Lukianov, D. (2022). The Concept of Human Rights in the Digital Era: Changes and Consequences for Judicial Practice. *Access to Justice in Eastern Europe*, 3(15), 41-56. <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.3-a000327>.

- [4] Holubnycha, L., Besarab, T., Pavlishcheva, Y., Romaniuk, S., Sytnykova, Y., Ahibalova T., & Alpatova, O. (2022). The Effectiveness of Mobile Learning Technology at the Tertiary Level During Conflicts. *International Journal of Interactive Mobile Technologies*, 16(23), 148-160. <https://doi.org/10.3991/ijim.v16i23.33793>.
- [5] Obolentsev, V.F., Hutsa, O.M., & Yelchaninov, D.V. (2021). Automated Decision-Making Support System for Qualification of Criminal Offenses as an Element of Human Rights Health Protection Systems. *Wiadomości Lekarskie*, LXXIV, 11(2), 2884-2890. <https://doi.org/10.36740/WLek202111204>.
- [6] Golovkin, B.M. (2020). Present and Future of Criminology. *Problems of Legality*, 149, 168-184. <https://doi.org/10.21564/2414-990x.149.200724>.
- [7] Shevchuk, V., Vapniarchuk, V., Borysenko, I., Zatenatskyi, D., & Semenogov, V. (2022). Criminalistic Methodics of Crime Investigation: Current Problems and Promising Research Areas. *Revista Juridica Portucalense*, 32, 320-341. [https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705\(32\)2022.ic-14](https://doi.org/10.34625/issn.2183-2705(32)2022.ic-14).
- [8] Dzhuzha, O.M., & Tychyna, D.M. (2019). Construction of a Synergetic Model of Sociological and Legal Approach in the Theory of Victimological Modeling. *Legal Journal of Donbass*, 2(67), 109-116. <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2019-67-2-109-116>.
- [9] Smetanina, N.V. (2016). *Scientific Approaches to the Theory of Crime in Modern Ukrainian Criminology*. V.V. Holina (Ed.). Kharkiv: Pravo.
- [10] Kolb, O.G., & Duchiminska, L.M. (2020). Modern Policy in the Field of Execution of Punishments of Ukraine: Content and Features. *Bulletin of the Penitentiary Association of Ukraine*, 1(11), 55-64. <https://doi.org/10.34015/2523-4552.2020.1.05>.
- [11] Obolentsev, V.F. (2021). *Basic Principles of Systematic Analysis of Crime and Victimization in Ukraine*. Kharkiv: Yurayt.
- [12] Obolentsev, V.F., Gutsa, O.M., & Yeromenko, V.V. (2020). Experience of Digital Modeling of the Constitution of Ukraine in IDEF0 Notation. *Theory and Practice of Jurisprudence*, 2(18), 1-18. <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2020.18.218892>.
- [13] Yolon, P. (2002). Methodology. In *Philosophical Encyclopedic Dictionary*. V.I. Shinkaruk (Ed.). (P. 374). Kyiv: Abris.
- [14] Spirkin, A.G. (1999). *Philosophy*. Moscow: Gardariki.
- [15] Collins, F. (2008). *Proofs of God: Arguments of a Scientist*. Moscow: Alpina non-fiction.
- [16] Lyamets, V.I., & Tevyashev, A.D. (2004). *Systems Analysis. Introductory Course*. (2nd ed.). Kharkiv: KhNURE.
- [17] Matsa, K.A. (2004). *Inorganic, Organic, Social Systems: Properties and Principles of Organization*. Kyiv: Horizons.
- [18] Law of Ukraine No. 3781-XII "On state protection of employees of courts and law enforcement agencies" (1993, December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>.
- [19] Law of Ukraine No. 1697-VII "On the Prosecutor's Office". (2014, October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
- [20] Law of Ukraine No. 580-VIII "On the National Police". (2015, July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
- [21] Law of Ukraine No. 2229-XII "On the Security Service of Ukraine". (1992, March). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.
- [22] Law of Ukraine No. 1698-VII "On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine". (2014, October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
- [23] Law of Ukraine No. 3099-III "On the Military Law Enforcement Service in the Armed Forces of Ukraine". (2002, March). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text>.

- [24] Law of Ukraine No. 661-IV “On the State Border Guard Service of Ukraine”. (2003, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>.
- [25] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 236 “About the State Fiscal Service of Ukraine”. (2014, May). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF#Text>.
- [26] Law of Ukraine No. 1129-IV “Criminal Enforcement Code of Ukraine”. (2003, July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>.
- [27] Law of Ukraine No. 3352-XII “On Pre-Trial Detention”. (1993, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text/>.
- [28] Law of Ukraine No. 2939-XII “On the basic principles of public financial control in Ukraine”. (1993, January). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>.
- [29] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 895 “On approval of the Regulation on the State Agency of Land Reclamation and Fisheries of Ukraine”. (2015, September). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/895-2015-%D0%BF#Text>.
- [30] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 976 “On approval of the Regulation on state forest protection, forest protection of other forest users and forest owners”. (2009, September). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2009-%D0%BF#Text>.

Федоров Олег Володимирович

аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
61024, вул. Пушкінська, 77, Харків, Україна
e-mail: lex22@ukr.net
ORCID 0000-0002-7352-1478

Oleh V. Fedorov,

Postgraduate Student of the Department of Criminology and Criminal Executive Law
Yaroslav Mudryi National Law University
61024, 77 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine
e-mail: lex22@ukr.net
ORCID 0000-0002-7352-1478

Рекомендоване цитування: Федоров О. В. Методологічне значення інформації для розробки заходів запобігання злочинності в системі інформаційного суспільства. *Теорія і практика правознавства*. 2022. Вип. 1(21). С. 69–84. <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2022.21.257776>.

Suggested Citation: Fedorov, O.V. (2022). Methodological Importance of Information for the Development of Crime Prevention Measures in the Information Society System. *Theory and Practice of Jurisprudence*, 1(21), 69-84. <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2022.21.257776>.

Стаття надійшла / Submitted: 29.04.2022
Доопрацьовано / Revised: 23.05.2022
Схвалено до друку / Accepted: 21.06.2022
Опубліковано / Published: 28.06.2022